

Овој четвороброј на „Архивист“ содржи статии, расправи, описи на архивски фондови од архивистиката и низ архивистиката, погледи и мислења, прикази на книги и часописи, материјали од Сојузот на друштвата на архивистите на Југославија, архивското законодавство и додаток.

Во рубриката од архивистиката поместени се две статии на Богдан Лекиќ.

Во првата статија под наслов „Методологија прикупувања и вршење мемоарске граѓе“, Богдан Лекиќ изнесува некои свои искуства и мислења за методологијата при собирањето, начинот на земањето на сеќавањата и нивното верифицирање, како и за видот на мемоарската граѓа.

И покрај тоа што во нашата земја, забележува авторот, има голем број на институции, архиви, бorchки организации и разни установи што долго време се занимаваат со собирање на мемоари, досега не се изградени единствени практични и теоретски решенија во нашата архивска пракса. Оттука и потребата да се отпочне со изнесувањето на искуствата во нашиот стручен печат, а првенствено од оние што се занимаваат со таа проблематика.

Авторот својата статија ја дели на три дела: методологија на работата, начин на земање на сеќавањата и нивното верифицирање и видови на мемоарската граѓа.

Првиот дел го дели на три фази: припрема, искажување на сеќавањата и редакција со авторизацијата.

Првата фаза ги опфаќа работите во припремата на иследувачот и да-

вачот на сеќавањата. Припремата на иследувачот, според авторот, се состои во солидното запознавање на историјата за периодот за кој иследува, податоци, пронаоѓање погодна личност за иследување односно земање на сеќавања, писмен потсетник, запознавање на давачот на сеќавањата за целта и намената од давањето на неговите сеќавања и друго.

Втората фаза го опфаќа стенограмското или самосталното евоцирање и пишување на сеќавањата што, според авторот, е најважната стапа во работата при собирањето на мемоарска граѓа.

Третата фаза се состои во редакцијата на текстот од сеќавањата и неговата авторизација. Прва редакција врши иследувачот, а потоа давачот на сеќавањата. По редакцијата се прави пречистен текст и се потпишува од страна на давачот на сеќавањата што значи и авторизација на мемоарската граѓа.

Во вториот дел од статијата авторот го изнесува своето мислење за начинот на собирањето на сеќавањата и нивната верификација, кои според начинот на собирањата, сеќавањата можат да бидат поединечни и групни. Овде авторот ги истакнува добрите и лошите страни на двата начина.

Верификацијата е проверување и утврдување точноста на искажувањата на давачот на сеќавањата. Тоа, истакнува авторот, е најважната задача на собирачот на мемоарската граѓа.

Во третиот и последниот дел од статијата, авторот се задржува на видовите на мемоарска граѓа. Спре-

ма техниката на собирањето, сеќавањата ги дели на стенограмски, стенограмско-магнетофонски, ракописни и магнетофонски.

Во втората статија „Неке особениosti документарне и мемоарске граѓе“, Богдан Лекиќ во почетокот констатира дека во минатиот и во овој век е создадена толку многу разновидна документација, што пред архивската теорија и пракса се поставува сериозно прашањето, кои документи треба да се сметаат за прави и историски документи, како да се одделат од грамадната количина помалку вредни или невредни документи и како да се создадат просторни можности за нивното чување и други услови потребни поради нивната заштита и ползување.

Вредно е тука да се забележи дека архивската служба на Македонија согледувајќи го овој проблем пристапи кон неговото проучување и практично решавање. Донесените планови на архивските знаци и листот за категоризацијата на архивската граѓа и регистарскиот материјал со рокови за чување, е решавање на сериозното прашање за кое зборува авторот Богдан Лекиќ. Сметаме дека е нужно и многу полезно досегашните резултати постигнати во оваа област во Македонија да се систематизираат, теоретски разработат и стават на располагање на архивската теорија и пракса.

Задржувајќи се на вредноста на современиот документ, авторот вели: колку содржината на документот е прав и полн одраз на реалните случувања или акции, зависи од повеќе меѓусебни поврзани општествени фактори од надворешен и внатрешен карактер.

Во групата на надворешни фактори ги става; хетерогеноста и по-

делбата на општеството на различни системи, разнородноста на општествено-политичките уредувања на државите, односот помеѓу конзервативните и политичките напредни снаги и покрети и многу други, а во групата од внатрешен карактер: политички, идеолошки, национални и други.

Во продолжение авторот се задржува на особеностите на документите настанати во илегална работа, на свесното изостанување на некои делови од содржината, на свесното и несвесното уништување на поедини документи и цели фондови и последиците од тоа.

На крајот од статијата авторот се задржува на значењето на мемоарската граѓа, која и при услови на постоење комплетни фондови е драгоцена.

Во рубриката „Архивски фондови и збирки“, Василија Колаковиќ во статијата „Граѓа о страним земљама и њиховим поданицима у фонду Земунског магистрата (1750—1790)“ пишува за разните податоци што ги содржи наведениот фонд за Турција, Унгарија, Германија, Чехословачка, Романија, Полска, Русија, Бугарија, Македонија, Италија, Холандија, Франција и нивните поданици, како и за Цинцарите (Власите).

Во истата рубрика е поместена статијата на Нове Велјановски „Архивска граѓа окупаторских власти 1941—1944 године у Архиву Македоније“.

Важноста на архивската граѓа на окупаторските власти и режими во текот на 1941—1944 година е неочигледно голема. Меѓутоа, таа станува уште поголема кога е познат фактот дека архивската граѓа од овој карактер е сочувана во доста ограничен обем. Иако е сочувана во мал обем од неа може да се види про-

пагандната дејност на окупаторот и неговото настојување да се задржи на окупираните територии во Македонија, а можат да се црпат и други интересни податоци за историски проучувања на овој период. Тоа е целта на статијата.

Во статијата прикажани се две групи на фондови на архивска граѓа на окупаторските власти, кои се чуваат во Архивот на Македонија. Тоа се групата црквени и групата судски фондови. При тоа извршена е поделба на бугарски и албански фондови. Во албанските фондови се јавува и еден фонд од управен карактер.

Од црквените бугарски фондови подетално е прикажан фондот на Светата скопска митрополија, со гранични години 1941—1944. Тој, земено во целост е најцелосно запазен фонд од овој карактер. За да се види местото на овој фонд, претходно е прикажана административно-територијалната поделба на бугарската црква во Македонија.

Во натамошниот дел од статијата прикажана е втората група бугарски фондови, судските фондови. Нивниот обем е мал. Наброени се фондските кои се и кои не се сочувани, а прикажана е и количината на сочуваната архивска граѓа.

Како посебна група прикажани се фондските на архивската граѓа создадена од страна на албанските окупаторски власти. Овие фондови создадени се на територијата на Западна Македонија каде во периодот 1941—1944 година, Албанците ја држеле само цивилната власт. Овие фондови се многу попотполни од бугарските, што е еден доказ дека бугарскиот окупатор однесол дел од фондските што ги создавал на територијата на Македонија.

Албанските фондови главно се судски фондови, освен еден, и тоа од кичевската општина, што е од управен, додека од црквен карактер е фондот на Албанската православна афтокефална црква во Дебар.

Олга Мучалица ја опишува содржината на тефтерите (1815—1839 г.) при архивскиот фонд „Главно казначејство“ што се чува во Архивот на СР Србија. Тефтерите, според авторот, се од фискално-порески карактер, создадени после Второто српско востание поради собирањето на разни даноци за подмирување на обврските према Турција и потребите на српското кнежевство.

Авторот О. Мучалица изнесува некои фрагменти од преписката меѓу Мини Вуковој (ќерка на Вук Караџиќ) со професорот Алекса Вукмановиќ пред да стапи со него во брак.

Ласло Тот врши опис на збирката „Вандровски“ во Историскиот архив на АП Војводина. Оваа збирка, како што вели авторот, потекнува од разни фондови од 19 век. Мотивите за издвојување на овие книшки, кои можат да се сметаат како денешните работнички книшки, биле засновани на верувањето дека нивната содржина можела да послужи и за проучување на занаетчиството, првенствено во Војводина.

Во рубриката „Погледи и мислења“, Јоже Зонтар се осврнува на новото архивско законодавство во Југославија. Д-р Гаврило Ковијаниќ на значењето на архивската библиотека, а Љубодраг Поповиќ за значењето на техничката архивска граѓа за стопански и научни цели.

Во рубриката „Прикази књига и часопис“, Угљеша Радновиќ врши приказ на Archeion, Czasopismo naukowe poswiecone sprawom archiwalnym Warszawa, 1965—1966, tom XLII-

XLIX., O. M. на Archivum, Revue international des Archives, Vol. XIII, 1963., P. Поповиќ-Петковиќ на Gazette des Archives, Paris, 1965, № 48—51; 1966, № 52—55, на Rassegna degli Archivi di stato, Roma, 1965, № 2, на Историја на архивите и организација на архивното дело во Бугарија од Марија Кузманова, Софија, Наука и Изкуство, 1966, 8°, 257 и на книгата Помоѓне историјске науке од Стјепан Антољак, издание на Универзитетот во Скопје, Скопје, 1966 8°, 449, Сава Давидовиќ на „Mittelungen für die Archivpflege in Bayern, год. XII, св. 1 и 2, 1966, O. Мучалица на Revue des etudes sud-est Europeennes, Tome IV, 1966, Nos 1—2, 3—4, Ѓорѓе Игнатовиќ на Архив на Г. С. Раковски, Том III, Писма до Раковски БАН, Институт за историја, Софија, 1966, стр. 962, Д-р К. Џамбазовски на „Британска библиографија за Македонија“ од Христо Андонов-Полјански, издание на Архивот на Македонија, Скопје, 1966, стр. 512 и Карл Хорн „Народноста на Македонските Словени“, издание на Архивот на Македонија, Скопје, 1966, стр. 65. Завршувајќи го приказот за трудот „Британска билбиографија за Македонија“ Д-р К. Џамбазовски вели де-

ка истата претставува значаен потфат во македонската национална историографија, кој ги изразува сите историчари и истражувачи на македонската минатост, а за вториот кој е издаден во редакција на авторот Христо Андонов-Полјански, истакнува дека истиот ќе послужи како документација на научните работници кои се занимаваат со историското минато на македонскиот народ и на крајот Иван Неманиќ „Vodič kroz arhive Slovenije, издание на Друштвата на архивските работници на Словенија, Љубљана, 1965, стр. 615.

На крајот се поместени статутот на Сојузот на друштвата на архивските работници на Југославија, информација за работата на третата скупштина на словеначките архивисти во Копар, Законот за архивската граѓа и службата во Србија.

Додаток на овој четворброј на „Архивист“ е описот на содржината на Архивскиот фонд Јован М. Јовановиќ Пижон во архивот на Македонија извршен од Д-р Адрија Лајиновиќ, професор на Универзитетот во Скопје.

Р. К.

ARHIVIST, organ Saveza društava arhivista Jugoslavije, godina XVIII, — sveska 1—2 за 1968 godinu, str. 162, Beograd 1968 god.

Овој двоброј на Архивист содржи материјали, написи, статии, описи на архивски фондови и збирки, прикази на книги и часописи.

Во почетокот е поместен написот на Радомир Јемуовиќ за текот и работата на VI Конгрес и Собранието на друштвата на архивските работници на Југославија одржани во Црна Гора од 16—19 октомври 1968 година.

Од материјалите на овој Конгрес поместени се поднесените реферати: „За спроведување на начелата за одбирање на архивска граѓа“ од Живота Аниќ, шеф на Дипломатскиот архив при ДСИП, „Ускладување на правниот режим за користење на архивска граѓа со потребите на научноистражувачката работа“ од Фрањо Биљан и, „Његош и Архиви“ од Д-р Славко Мијушковиќ и „Спе-